

บทที่ 2

งานวิจัยและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันแม้ว่าจะมีผู้ทำการวิจัย เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษากันอย่างกว้างขวาง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ แต่งานวิจัยส่วนมากเกี่ยวกับหนังสือเรียนของวิชา รายวิชา เช่น วิชาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และศีลธรรม แต่การ วิจัยเกี่ยวกับหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยตรงยังไม่มี เพราะหลักสูตรพุทธศักราช 2520 ให้นำเอาเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ทางด้านสังคมศึกษา มารวมกันเป็นแบบบูรณาการ ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรเดิมซึ่งแยกเป็นรายวิชา งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ปี พ.ศ. 2513 อรุณี ลพพิจารณ์¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ แบบเรียนภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหนังสือแบบเรียน ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้ใช้เป็นแบบเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวม 15 เล่ม และเป็นหนังสือที่ใช้ในปีการศึกษา 2513 ทุกเล่ม ในด้านการจัดรูปเล่ม ความสอดคล้อง กับจิตวิทยาการเรียนรู้และหลักสูตร ใ้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 47 คน และนักเรียน 191 คน ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ รวม 16 แห่ง ปรากฏผลว่า แบบเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้ใช้เป็นแบบเรียนได้นั้น ไม่มีเล่มใดที่พร้อม ทุกประการ ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า แบบเรียนเหล่านั้นควรปรับปรุงในด้าน การลำดับ เนื้อเรื่องและการแบ่งตอนของเนื้อหาให้รัดกุมยิ่งขึ้น คุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม ความ สอดคล้องกับหลักสูตร ความสอดคล้องกับหลักการเรียนการสอน และจิตวิทยาการเรียนรู้

---

¹ อรุณี ลพพิจารณ์, "การวิเคราะห์แบบเรียนภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), (อัครสำเนา).

ในปีเดียวกันนี้ อมรา มนัสวานิช¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหา การสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและสถานะของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการสอนวิชาสังคม ศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2 เพื่อเป็นแนวทาง ในการแก้ไขปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนสังคมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และความต้องการของครูและนักเรียน ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังครู 60 คน นักเรียน 475 คน ในโรงเรียนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในเขตภาคการศึกษา 2 จำนวน 18 แห่ง ผลการวิจัยปรากฏว่า ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับแบบเรียน คือ แบบเรียนไม่น่าสนใจ เนื้อหา สั้นเกินไปทำให้เข้าใจยาก นักเรียนมีความคิดเห็นว่าควรปรับปรุงเรื่องราวให้ทันสมัย อยู่เสมอ ควรมีวิธีการเสนอเนื้อหาให้น่าสนใจและเข้าใจง่าย ควรเรียงลำดับเนื้อหา เพื่อไม่ให้สับสน เรื่องราวเกี่ยวกับสงครามควรแบ่งหัวข้อเป็นสาเหตุ พฤติกรรม และ ผลของสงครามเพื่อให้อ่านเข้าใจง่าย และควรมีบทสรุป คำถามและแบบฝึกหัดท้ายบท เพิ่มภาพประกอบให้มากขึ้น ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการควรจัดทำ หลักสูตรและแบบเรียนสังคมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมแต่ละท้องถิ่น และควร ปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ปี พ.ศ. 2514 คุณฉวี ยนต์เจริญ² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาลักษณะ และคุณภาพของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" เพื่อศึกษา

¹ อมรา มนัสวานิช, "การศึกษาปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น ของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), (อัดสำเนา)

² คุณฉวี ยนต์เจริญ, "การศึกษาลักษณะและคุณภาพของแบบเรียนวิชาหน้าที่- พลเมืองสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), (อัดสำเนา)

ลักษณะและคุณภาพของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 4 เล่ม ที่กระทรวงอนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียน และเป็นฉบับที่พิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2509 - 2513 โดยมุ่งที่จะศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อแบบเรียนที่ใช้อยู่ในด้านคุณภาพ เกี่ยวกับรูปเล่ม เนื้อหาและความนิยมของผู้ใช้แบบเรียนนั้น ได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 50 คน และนักเรียน 450 คน จากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์รวม 20 โรงเรียน ผลของการวิจัยปรากฏว่า ลักษณะของแบบเรียนที่นิยม คือ ต้องมีภาพประกอบ อธิบายเนื้อหาชัดเจน และเหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน กระจกษาที่พิมพ์มีคุณภาพดี มีกิจกรรมเสนอแนะและแบบฝึกหัดท้ายบท และควรมีบรรณานุกรมเพื่อทำการค้นคว้าต่อไป ตัวอย่างประชากรในการวิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง คือ ควรใช้กระจกษาให้ดีขึ้น เพิ่มภาพประกอบ แก่คำผิด พิมพ์ให้ชัดเจน และเย็บเล่มให้ดีขึ้น ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ผู้บริหารจัดทำงบประมาณจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด เพื่อให้ครูค้นคว้าประกอบแบบเรียน หัวหน้าสายและครูผู้สอนควรมีความรู้หลักเกณฑ์ในการเลือกแบบเรียน ฐแหล่งวัสดุในการค้นคว้าประกอบแบบเรียนเพื่อแนะนำนักเรียน

ปี พ.ศ. 2515 คำริ เกิดเกตุ¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตภาคการศึกษา 1" เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเขตการศึกษา 1 ยกเว้นกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียน 10 คน ครูจำนวน 34 คน และนักเรียนจำนวน 500 คน ในโรงเรียนรัฐบาลประจำจังหวัดในเขตการศึกษา 1 ปรากฏผลว่า ทั้งครูและนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า แบบเรียนยังไม่ดีพอ ควรปรับปรุงให้มีรูปภาพ แผนที่ที่ชัดเจน และมีเนื้อหาที่ทันสมัยอยู่เสมอ

¹ คำริ เกิดเกตุ, "ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 1" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515) ; (อัครสำเนา)

ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงแบบเรียนใหม่ให้ทันกับเหตุการณ์
อยู่เสมอ

ปี พ.ศ.2516 ศักดิ์ศรี ปาณะกุล¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การประเมิน
แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ หนึ่ง " มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน
แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 เล่ม ที่กระทรวงอนุมัติให้
ใช้เป็นแบบเรียน และเป็นฉบับที่พิมพ์ในช่วงปี พ.ศ.2511 - 2516 โดยพิจารณาจาก
เกณฑ์ 4 ด้าน คือ สารคดีความรู้ สารคดีปัญหา ลักษณะการจัดทำรูปเล่ม
และอุปกรณ์ช่วยการเรียนการสอนในแบบเรียน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู
ประวัติศาสตร์ 58 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 419 คน ในโรงเรียน
รัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ รวม 21 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครู
และนักเรียนให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า เนื้อหาในแบบเรียนยังไม่เหมาะสม เนื้อหา
บางตอนย่อเกินไป ยากแก่การเข้าใจ บางตอนไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์
และไม่สอดคล้องกับหลักฐานที่ค้นพบใหม่ ๆ การเสนอเนื้อหาไม่ครบถ้วน ภาพประกอบ
และแผนที่มีน้อย ไม่แนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม ไม่มีบทสรุป ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า
ครูควรใช้แบบเรียนหลาย ๆ เล่มประกอบการสอน กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุง
หลักสูตรและเนื้อหาในแบบเรียนให้ทันสมัย ผู้เรียบเรียงและสำนักพิมพ์ควรปรับปรุง
คุณภาพของแบบเรียน การจัดทำรูปเล่ม การพิมพ์ การตรวจสอบให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริง
ให้ความเห็นที่เป็นกลาง

ในปีเดียวกันนี้ พูลสุข เรื่องไทย ได้ศึกษาเรื่อง "การสอนหน้าที่พลเมือง
ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอน

¹ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, "การประเมินแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ หนึ่ง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), (อัครสำเนา)

²พูลสุข เรื่องไทย, "การสอนหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น"
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2516), (อัครสำเนา)

วิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างประชากรได้แก่ ครูและนักเรียน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในกรุงเทพมหานคร เป็นครู 20 คน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 300 คน ผลการวิจัยพบว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับแบบเรียนทั้งครูและนักเรียนมีความเห็นเหมือนกัน คือ ควรปรับปรุงเนื้อหาในแบบเรียนให้กะทัดรัด พิมพ์ให้น่าอ่าน เช่น มีภาพประกอบและกระดาษดี ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารควรปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาในแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองให้ทันสมัยอยู่เสมอ ให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและของชาติ

ปี พ.ศ. 2517 หอมหวล มีเกิด¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 เล่ม ที่กระทรวงอนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียน และเป็นฉบับที่พิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2506 - 2516 โดยพิจารณาคำคุณภาพในการจัดรูปเล่ม ความสอดคล้องของแบบเรียนกับหลักสูตร ความยากง่ายของเนื้อหา ปริมาณของเนื้อหาและความสอดคล้องของเนื้อหา กับสภาพสังคม ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาหน้าที่พลเมือง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 32 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 240 คน ในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนอาชีวศึกษา รวม 20 แห่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แบบเรียนที่ครูและนักเรียนใช้คือแบบเรียนของกรมวิชาการ ครูและนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า แบบเรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง และลักษณะของแบบเรียนที่ต้องการ คือ มีภาพประกอบ สรุบท้ายบท แบบฝึกหัด กิจกรรมเสนอแนะ และภาคผนวกปกของหนังสือมีลักษณะดึงดูดความสนใจการใช้ภาษาที่รัดกุมชัดเจน ควรเพิ่มเติมรายละเอียดของบางเรื่องให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

¹ หอมหวล มีเกิด, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517). (อัครสำเนา)

ในปีเดียวกันนี้ สุวีพันธุ์ เกียนวัฒนา¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 9 เล่ม ที่กระทรวงอนุมัติให้ใช้เป็นแบบเรียน และเป็นฉบับที่พิมพ์ในช่วง

ปี พ.ศ. 2512 - 2517 โดยพิจารณาถึงคุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม ความถูกต้องของเนื้อหา ความสอดคล้องของแบบเรียนกับหลักการเรียนการสอนและจิตวิทยาการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 42 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 270 คน ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ รวม 15 แห่ง ในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูและนักเรียนใช้หนังสือแบบเรียนของกรมวิชาการ ครูและนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า เนื้อหาวิชาและการเรียงลำดับหัวข้อตรงตามหลักสูตรและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการสอนวิชาประวัติศาสตร์พอสมควร แต่หลักสูตรไม่สนองความต้องการและความสนใจของนักเรียน เนื้อหาบางตอนมีค่าน้ำหนักน้อย ไม่ถูกต้อง บางตอนย่อเกินไปและไม่ทันสมัย คุณภาพในการจัดทำรูปเล่มอยู่ในระดับที่ควรแก้ไข นอกจากนี้ควรมีภาพประกอบให้มากขึ้น และควรจัดให้มีบทสรุป กิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัด หนังสืออุเทศเชิงอรรถ ครรชนี ภาคผนวก อภิธานศัพท์และบรรณานุกรม

004702

กมล อกุลพันธ์² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัย

¹ สุวีพันธุ์ เกียนวัฒนา, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), (อัดสำเนา)

² กมล อกุลพันธ์, "การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง" (ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศึกษาศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), (อัดสำเนา)

รามคำแหง" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจารย์และนักเรียนประสบในการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เพื่อจะได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหานี้ต่อไป ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ซึ่งมี 2 คน และส่งแบบสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 210 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนมีความเห็นว่า แบบเรียนศีลธรรมควรปรับปรุงให้นำอ่านแทน มีภาพประกอบ เป็นต้น ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียนให้เหมาะสม ควรมีกิจกรรมการสอนและประดิษฐ์อุปกรณ์การสอนขึ้นใช้เอง กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและน่าสนใจ

ปาริชาติ วรณประภา¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ในกรุงเทพมหานคร เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหาร 20 คน ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 46 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 400 คน ในโรงเรียนรัฐบาล 9 แห่ง และโรงเรียนมัธยมสาธิต 2 แห่ง โรงเรียนราษฎร์ 9 แห่ง รวม 20 โรงเรียน

ผลการวิจัยปรากฏว่า ทั้งครูและนักเรียนเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีการปรับปรุงแบบเรียนให้มีรูปภาพ แผนที่ที่ชัดเจน เนื้อหา สดุดีทันกับเหตุการณ์ เนื้อหาในหลักสูตรมากเกินไป เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยเสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการ

---

¹ ปาริชาติ วรณประภา, "ปัญหาการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), (อัครสำเนา)

ควรแบ่งเนื้อหาวิชาในแต่ละระดับให้แยกออกจากกันโดยเด็ดขาด เพราะจะทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย ครูผู้สอนควรหยิบยกปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมาช่วยกันอภิปรายและศึกษาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้น

ปี พ.ศ.2518 อารยา เกษมดี¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหาร 20 คน ครูผู้สอน 34 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 400 คน ในโรงเรียนรัฐบาล 10 แห่ง โรงเรียนราษฎร์ 10 แห่ง รวม 20 แห่ง ผลการวิจัยปรากฏว่า เกี่ยวกับแบบเรียนทั้งครู และนักเรียนเห็นพ้องกันว่า แบบเรียนมีเนื้อหาแคบ ภาพประกอบในแบบเรียน คำถามแบบฝึกหัดและข้อเสนอแนะเป็นปัญหามาก ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาวิชาศีลธรรมให้เหมาะสม ในแต่ละระดับชั้นไม่ควรซ้ำกัน ปรับปรุงแบบเรียนให้เหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น ปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย มีแบบฝึกหัด รูปภาพและแผนภูมิประกอบให้ชัดเจน

ปี พ.ศ.2519 อภิวัฒน์ ปรีชาประศาสน์² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 หมวดวิชาภาษาไทย"

---

¹ อารยา เกษมดี, "ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), (อัครสำเนา)

² อภิวัฒน์ ปรีชาประศาสน์, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), (อัครสำเนา.)

เพื่อศึกษาโครงสร้างและเจตนารมณ์ของหลักสูตรหมวดวิชาภาษาไทย ความคิดเห็นของครูสอนภาษาไทย ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตรหมวดวิชาภาษาไทยในโรงเรียน โดยส่งแบบสอบถามไปยังครู 110 คน ผู้บริหาร 68 คน ศึกษานิเทศก์ 12 คน และนักเรียน 200 คน ผู้วิจัยได้เสนอคุณลักษณะของแบบเรียนที่นักเรียนต้องการ มีใจความพอสรุปได้ดังนี้ เนื้อหาแบบเรียนควรถูกต้องทันสมัย ส่งเสริมสังคมและความคิดของผู้เรียน สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน มีสาระที่น่าสนใจ ภาพประกอบต้องชัดเจน ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่ายไม่สับสนหรืออวกวน ส่วนรูปเล่มและการพิมพ์ควรพิจารณาต่อไปนี้

ปี พ.ศ.2521 น้าอ้อย อุมฉิน¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 เล่ม ที่กระทรวงอนุมัติให้ใช้เป็นแบบเรียนและเป็นฉบับที่พิมพ์ในช่วงปี พ.ศ.2514 - 2516 ในเรื่องคุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม ความถูกต้องของเนื้อหาและความสอดคล้องของแบบเรียนกับหลักการเรียนการสอน และจิตวิทยาการเรียนรู้ โดยส่งแบบสอบถามไปยังครู 19 คน และนักเรียน 300 คน ในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ รวม 15 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า คุณภาพในการจัดทำรูปเล่มของหนังสือแบบเรียนอยู่ในระดับใช้ได้ เนื้อหาวิชาและการเรียงลำดับหัวข้อตรงตามหลักสูตรและสอดคล้องกับความมุ่งหมายในการสอนประวัติศาสตร์ไทยดี แต่ไม่มีลักษณะความดึงดูดความสนใจของ

---

¹ น้าอ้อย อุมฉิน, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกมัธยมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), (อค์สำเนา)

ผู้อ่าน เนื้อหาที่บรรจุไว้ในหลักสูตรมากและกว้างเกินไป เวลาเรียนมีน้อยไม่ได้สัดส่วนกัน และขาดส่วนประกอบที่สำคัญคือ ไม่มีบทสรุป กิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัด เชิงอรรถ บรรณานุกรม อภิธานศัพท์ หนังสืออุเทศและบรรณานุกรม ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่ง เกี่ยวกับความขบถาย สารระคานความรู้ สารระคานพุทธิปัญญาและความถูกต้องของเนื้อหา นั้นมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ นอกจากนี้ักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า เนื้อหาบางเรื่องในแบบเรียนย่อเกินไป และไม่ทันสมัย สิ่งที่นักเรียนต้องการให้มีในแบบเรียน คือ ภาพประกอบที่เห็นจริงและมีสีสวยงามดึงดูดความสนใจ

ในปีเดียวกันนี้ ปทุม พงษ์สุชาติ¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบวิชาประวัติศาสตร์ ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย" เพื่อวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบวิชาประวัติศาสตร์ ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย และเพื่อศึกษาส่วนที่ส่วนบกพร่องของหนังสือดังกล่าว โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอน 50 คน ผู้วิจัยได้สรุปเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถอนุมานมาเป็นเกณฑ์เลือกหนังสือเรียนวิชาอื่น ๆ ได้ ดังนี้

1. เนื้อหาต้องเขียนตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจำนวนเรื่องที่เขียนควรมีครบตามที่ประมวลการสอนกำหนดไว้
2. เนื้อหาส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงถูกต้องตามความเป็นจริง
3. เนื้อหาส่วนที่เป็นข้อคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน ต้องเขียนขึ้นโดยปราศจากอคติหรือความลำเอียงเป็นส่วนตัว
4. เนื้อหาที่เสนอมีความละเอียด - หยิบ เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน

---

¹ ปทุม พงษ์สุชาติ, "การวิเคราะห์หนังสืออ่านประกอบ วิชาประวัติศาสตร์ ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), (อักสำเนา.)

5. การเสนอเนื้อหาและการจัดทำหนังสือทั้งหมดทำขึ้นโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาเป็นสำคัญ
  6. การเขียนเนื้อหาควรเขียนให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปตลอด เล่ม
  7. การเสนอตัวอย่างควรมีปริมาณพอเหมาะ และตัวอย่างนั้น ๆ ควรมีคุณภาพที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่จะนำเสนอ
  8. เนื้อหาไม่ควรมีมากเกินไปจนเวลาเรียนที่กำหนดไว้ไม่เพียงพอ
  9. การใช้ภาษาในการพรรณนา อธิบายเนื้อหาหรือภาพประกอบ ต้องเป็นภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน สำนวนภาษาสละสลวย
  10. เนื้อหาในเล่ม ควรใช้ได้กับการสอนหลาย ๆ แบบ
  11. ผู้เขียนควรเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เขียนโดยตรง
  12. ภาพประกอบ แผนภูมิ ฯลฯ ต้องมีขนาดโตพอเหมาะ ชัดเจนตรงกับเนื้อเรื่องและนำเสนอในที่ที่เหมาะสม
  13. ควรมีเชิงอรรถและบรรณานุกรม เพื่อแสดงหลักฐานการค้นคว้ายืนยันข้อเท็จจริงในหนังสือนั้น และเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนไปค้นคว้าต่อไป
  14. ส่วนประกอบของหนังสืออื่น ๆ เช่น ปก กระดาษที่พิมพ์ ควรใช้ชนิดที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ และดูแข็งแรงทนทาน

งานวิจัยของนักการศึกษาในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

ปี ค.ศ. 1971 จีเวล เมย์ บอลดอค อิสราเอล (Jewel May Baldock Israel)¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Studies of the Extent to Which Selected Social Science Concepts Are Included in Intermediate Grade Social Studies Textbooks" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และศึกษาแนวคิดของหมวดวิชาสังคมศาสตร์ ซึ่งปรากฏในแบบเรียนสังคมศึกษา พบว่า แนวคิดของหมวดวิชาสังคมศาสตร์สอดคล้องในแบบเรียนสังคมศึกษาทั้ง 3 ระดับ เป็นแนวคิดในสาขาภูมิศาสตร์มากที่สุด รองลงมาคือ แนวคิดในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ มนุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา ตามลำดับ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูควรได้รับการอบรมและมีโอกาสศึกษางานในสาขาเหล่านี้ เพื่อให้มีความรู้เพียงพอที่จะถ่ายทอดแก่นักเรียน ผู้แต่งแบบเรียนควรแทรกแนวคิดหมวดสังคมศาสตร์ไว้ในแบบเรียนสังคมศึกษา ควรจัดทำคู่มือครู ตลอดจนสร้างเกณฑ์เพื่อตรวจสอบแบบเรียนแต่ละเล่มว่ายังขาดการให้แนวคิดในสาขาใด

ปี ค.ศ. 1971 เลียนาโด คี เดลลา ครูซ (Leonardo D. Della Cruz)² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Analysis of Philippines Social Studies Textbooks" เพื่อวิเคราะห์แบบเรียนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของฟิลิปปินส์

¹ Jewel May Baldock Israel, "A Study of the Extent to Which Selected Social Science Concepts Are Included in Intermediate Grade Social Studies Textbooks," Dissertation Abstract International 31 (May 1971) : 5668- A

² Leonado D. Della Cruz, "Analysis of Philippines Social Studies Textbooks," Dissertation Abstracts International. 32 (August) : 665-A,

เกี่ยวกับสังคมศึกษาแนวใหม่ (New Social Studies) คือความสัมพันธ์ระหว่างวิชาในสายสังคมศาสตร์ มโนทัศน์และการนำไปใช้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ของโลกอย่างกว้างขวาง คำถามที่ส่งเสริมความคิดและปัญหาสังคม ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาของวิลเลียม เพรสลีย์ (William Praisley) ปรากฏผลว่า หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาของฟิลิปปินส์ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างวิชาในสายสังคมศาสตร์ ไม่เน้นปัญหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ของโลก ไม่เน้นมโนทัศน์ในแบบเรียนมีคำถามประมาณร้อยละ 84 แต่ส่งเสริมความจำมากกว่าส่งเสริมด้านความคิด

ปี ค.ศ. 1972 เคนเนท รูเบน เคอร์แฮม (Kenneth Reuben Durham)¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Survey of All American History Textbooks Adopted for the Public High Schools of Texas from 1919 - 1970" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของแบบเรียนประวัติศาสตร์อเมริกันระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในสหรัฐอเมริกา ที่พิมพ์ตั้งแต่ ค.ศ. 1919 - 1970 ในด้านการใช้คำบรรยาย การใช้ภาพประกอบเนื้อหา วิธีการเขียนและคำนำ เป็นจำนวนทั้งหมด 20 เล่ม ผลการวิจัยปรากฏว่า การใช้คำบรรยายเนื้อหาวิชามีแนวโน้มที่จะแสดงหลักฐานที่เป็นแหล่งปฐมภูมิมากขึ้น แบบเรียนที่พิมพ์ในระยะหลัง ๆ มีจำนวนภาพประกอบโดยเฉลี่ยลดลง มีการใช้ภาพสีมากขึ้น เนื้อหาในแบบเรียนบางเรื่องเพิ่มขึ้นใหม่ และมีบางเรื่องคัดออก แบบเรียนที่พิมพ์ระยะตั้งแต่ ค.ศ. 1967 เป็นต้นมา มีการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัยยิ่งขึ้น โดยมีเนื้อหาใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น และเน้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดมากกว่าการท่องจำ แบบเรียน 6 เล่มที่พิมพ์ใหม่ที่สุด ไม่มีคำนำ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า

¹ Kenneth Reuben Durham, "A Survey of All American History Textbooks Adopted for The Public High Schools of Texas from 1919 to 1970" Dissertation Abstracts, International 32 (January 1972) : 3737-A.

แบบเรียนประวัติศาสตร์อเมริกันในระดับมัธยมศึกษา ควรมีการเรียบเรียงเนื้อหาที่ถูกต้อง มีหลักฐานที่เป็นแหล่งปฐมภูมิประกอบการเรียน มีแผนที่และภาพประกอบต่าง ๆ ทั้งที่เป็น สีและภาพขาวดำ พร้อมทั้งมีคำอธิบายที่ถูกต้อง

ปี ค.ศ. 1973 โรนัลด์ เจมส์ โรเจอร์ส (Ronald James Rogers)¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of Instructional Questions in School Studies Textbooks Prepare for Use in Grade Four, Five and Six" มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คำถามที่มีในแบบเรียนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาในด้านเกี่ยวกับการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาระดับ 4, 5, และ 6 โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาคำถามเกี่ยวกับความรู้ และสติปัญญาจากหนังสือ Taxonomy of Educational Objectives ว่าควยภาคความรู้ ผู้วิจัยใช้หนังสือแบบเรียนระดับประถมศึกษาทั้งหมด 9 ชุด จำนวน 34 เล่ม เลือกคำถามที่มีในหนังสือ โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย คำถามที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ มีทั้งหมด 2547 คำถาม ปรากฏผลว่า จากคำถาม 2547 คำถาม แบ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจร้อยละ 41 คำถามเกี่ยวกับความรู้ร้อยละ 36 คำถามส่งเสริมให้รู้จักการวิเคราะห์ร้อยละ 10 คำถามส่งเสริมให้รู้จักประเมินการร้อยละ 8 คำถามส่งเสริมให้รู้จักการสังเคราะห์ร้อยละ 3 คำถามที่ช่วยส่งเสริมให้รู้จักการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมีเพียงร้อยละ 2 รวมแล้วเป็นคำถามที่ส่งเสริมความรู้และสติปัญญาในสามระดับแรก (ความรู้ ความเข้าใจและการนำไปใช้ได้) เป็นจำนวนร้อยละ 79 และมีคำถามที่ส่งเสริมความรู้และสติปัญญา

¹

Ronald James Rogers, "An Analysis of Instructional Questions in Social Studies Textbooks for Use in Grade Four, Five, And Six," Dissertation Abstracts International, 34 (October 1973):1776 - 1777 A.

ระดับสูง(การวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า) เพียงร้อยละ 21 และคำถามจำนวนร้อยละ 8 ของแต่ละเล่มมีแนวโน้มเพื่อส่งเสริมความรู้และสติปัญญาในระดับสูงตามลำดับจากบทแรกถึงบทสุดท้าย และหนังสือ 6 ชุด มีคำถามที่มีแนวโน้มที่จะเป็นคำถามซึ่งส่งเสริมความรู้และสติปัญญาในระดับสูงตามระดับชั้น สรุปแล้วคำถามส่วนใหญ่ส่งเสริมความรู้และสติปัญญาในระดับต่ำ ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ผู้เรียบเรียงแบบเรียนควรจะต้องคำถามที่ส่งเสริมความรู้และสติปัญญาในระดับสูงให้มากและสามารถนำไปใช้ได้

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง *

นักการศึกษาหลายท่านทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้เสนอผลงานที่เกี่ยวกับลักษณะของหนังสือเรียนที่ดี เกณฑ์ในการเลือกหนังสือเรียนและการใช้หนังสือเรียนในเอกสารการศึกษาทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้ ที่สำคัญ ๆ สรุปได้ดังต่อไปนี้

รัญจวน อินทรกำแหง¹ ได้ให้แนวในการเลือกหนังสือเรียนโดยพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. คุณวุฒิและประสบการณ์ของผู้เรียน
2. ปีที่พิมพ์ ควรเลือกหนังสือที่พิมพ์ครั้งล่าสุด
3. คำนำ จะช่วยบอกสาระสำคัญและวิธีการอ่านหนังสือ
4. สารบัญ แสดงลำดับเนื้อหาที่สำคัญ ช่วยให้ประหยัดเวลาในการเลือกอ่าน
5. ตัวเรื่อง ตรวจสอบความต่อเนื่องของเนื้อเรื่อง
6. บรรณานุกรม ช่วยในการค้นคว้าต่อไป
7. ครรชนี ให้ความสะดวกในการค้น
8. อภิธานศัพท์ ช่วยให้เข้าใจความหมายของคำยากและคำศัพท์เฉพาะ

¹ รัญจวน อินทรกำแหง, การเลือกหนังสือและโสตทัศนวัสดุ(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2515), หน้า 34.

9. ภาคผนวก ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สิรินทร์ ชวงโชติ และ อรสาकुมาří ปุกนุต์¹ ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหนังสือเรียนที่ตีไว้ดังนี้ คือ

1. เนื้อหาตรงตามหลักสูตร, ประมวลการสอนของชั้นและวิชาที่กำหนด
2. มีความถูกต้องเที่ยงตรงในเรื่อง ข้อเท็จจริง ตัวสะกด การแบ่งวรรคตอน และการย่อหน้า การใช้ภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง
3. ให้สาระด้านความรู้และสติปัญญา และผู้แต่งแสดงทัศนคติที่เป็นกลาง
4. เนื้อหาสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. ภาษาที่ใช้ชวนอ่านและเหมาะสมกับวัยของนักเรียน
6. ภาพประกอบชัดเจนสวยงาม
7. การจัดรูปเล่มเหมาะสม
8. มีเครื่องประกอบต่าง ๆ สารบัญ เขียงอรรถ อภิธานศัพท์ แผนที่ และแผนภูมิ

ซี.พี.ฮิล. (C.P. Hill)² ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของหนังสือเรียนที่ตีไว้ว่า หนังสือเรียนควรสอดคล้องกับมาตรฐานที่วางไว้ เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับ

¹ สิรินทร์ ชวงโชติ และ อรสาकुมาří ปุกนุต์, "แนวทางในการพิจารณาแบบเรียน" เอกสารสัมมนาเพื่อส่งเสริมการขาย ณ. หองสมุดฝ่ายวิชาการ (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2512), (พิมพ์คัด)

² ซี.พี.ฮิล., คำแนะนำเรื่องการสอนประวัติศาสตร์ แปลโดยสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ(พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา พระสุเมรุ, 2514), หน้า 35 - 36.

ใช้ในโรงเรียน ถึงจุดความสนใจของนักเรียน เช่น ปก กระดาษที่ใช้พิมพ์ การจัดเข้ารูปเล่ม รูปภาพ สีที่สวยงาม ภาพควรเลือกแต่รูปภาพที่ดี ชัดเจน มีคำอธิบาย แผนที่ควรมีสถานที่ที่กล่าวถึง แต่ไม่ต้องละเอียดมากเกินไป มีสารบัญเรื่อง อักษรอนุกรมแจ้งรายละเอียดตามลำดับอักษร เพราะหนังสือเรียนเป็นหนังสืออ้างอิงฉบับแรกของเด็ก

โคโรซี แมคเลียว เฟรเซอร์ (Dorothy McLure Fraser) และ
อีดิธ เวสต์ (Edith West)¹ ใช้หลักเกณฑ์ในการเลือกและประเมินค่าของหนังสือเรียน
สังคมศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละวิชา การเรียบเรียงเนื้อหาในสารบัญต้องเรียงลำดับหัวข้อให้สัมพันธ์และต่อเนื่องกันไป
2. ความถูกต้องของเนื้อหา โดยพิจารณาจากคุณวุฒิและประสบการณ์ของผู้แต่ง การเสนอข้อเท็จจริง การอธิบายศัพท์ การเสนอเนื้อหาอย่างเป็นกลาง
3. เนื้อหาทันสมัย โดยพิจารณาจากหนังสือที่พิมพ์ใหม่ ซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้ว
4. ความเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก พิจารณาจากความยากง่ายของเนื้อหา การยกตัวอย่างและการเสนอกิจกรรม
5. การเรียบเรียงเนื้อหาและความสมบูรณ์ของเนื้อหา ผู้เรียบเรียงได้ทำอย่างมีเหตุผลและมีหลักเกณฑ์
6. วิธีการเขียน ใช้คำศัพท์ที่เหมาะสม ใช้ภาษารักคูกุม
7. เครื่องช่วยสอน มีประสิทธิภาพที่กระตุนครูและนักเรียน เช่น ภาพประกอบ กิจกรรม แบบฝึกหัด ครรชนี บรรณานุกรม ฯลฯ รวมทั้งการเสนอแนะให้ค้นคว้าเพิ่มเติม

---

¹ Dorothy McLure Fraser and Edith West, "Textbooks," Social Studies in Secondary School (New - York : The Ronald Press Co., 1961), pp. 299 - 310.

ไบรอน จี แมสซาลัส (Byron G. Massialas)¹ เสนอแนะแนวคิดในการ
เลือกแบบเรียน โดยการตอบปัญหาตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1. พิจารณาวิธีเขียนของผู้เขียนว่าตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพียงใด
2. ผู้เขียนได้เขียนเนื้อหาถูกต้องชัดเจนเพียงใด ไขกฎเกณฑ์หรือหลักสำคัญ
อย่างไร
3. ผู้เขียนได้เขียนเนื้อหาชนิดที่เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม สังเกตหรือแสดง
ออกเพียงใด
4. ผู้เขียนได้เขียนโดยใช้กรรมวิธีแบบวิทยาศาสตร์มากน้อยเพียงใด
5. ผู้เขียนเสนอเนื้อหาโดยคำนึงถึงระดับอายุของผู้เรียนหรือไม่ การใช้ภาษา
ยากง่ายเพียงใด
6. การเขียนเรียงลำดับเนื้อหาที่ถูกต้องและสัมพันธ์กันดีหรือไม่
7. ผู้เขียนบอกบรรณานุกรมสำหรับค้นคว้าในแบบเรียนหรือไม่ ตลอดจน
แหล่งที่จะค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง สถิติ แผนที่ หรือไม่
8. ผู้เขียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
อื่น ๆ มาก่อนหรือไม่
9. ผู้เขียนเลี้ยงคำถามที่มีความสำคัญหรือไม่ ผู้เขียนได้เขียนเรื่องที่มีปัญหา
เช่น เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกร ฯลฯ ไว้อย่างไร
10. ผู้เขียนเตรียมคู่มือครูหรือไม่ คู่มือนั้นช่วยให้เข้าใจแบบเรียนที่เขียน
มากน้อยเพียงใด บอกบรรณานุกรม และแบบทดสอบแก่ครูหรือไม่

---

¹ Byron G. Massialas, "Selecting A Social Studies Textbooks,"
Crucial Issues in the Teaching of Social Studies (London : Prentice
Hall, Inc, Englewood Cliffs, N.J. 1964), pp. 202 - 204.

คาร์ล ยู สมิธ (Karl U. Smith)¹ ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการวัดคุณค่าภาพประกอบของแบบเรียนไว้ ดังนี้

1. ภาพประกอบตรงตามวัตถุประสงค์ของเนื้อเรื่อง
2. ภาพประกอบควรมีเรื่องสำคัญเพียงเรื่องเดียว
3. มีความชัดเจนตรงกับความเป็นจริง
4. เหมาะสมกับวัยและความสนใจ ตลอดจนประสบการณ์ของนักเรียน
5. มีขนาดเหมาะสมและมีลักษณะที่แสดงอาการคล้ายกับเคลื่อนไหว มีชีวิตจิตใจ
6. ควรเป็นภาพสี เพราะสีจะช่วยในการเรียนรู้ เพิ่มความสนใจและให้ความเป็นจริงได้ดีกว่าภาพขาวดำ
7. คำบรรยายควรเขียนให้สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้
8. ควรมีสุนัขสนใจในภาพด้วย จุดสนใจจะต้องใหญ่สะดุดตา ที่ความหมายง่าย ไม่มีรายละเอียดยุ่งยากซับซ้อน
9. ลักษณะหรือส่วนสัมพันธ์ของภาพควรอยู่ตรงกลางหรือใกล้มุมซ้ายของภาพ
10. แบบเรียนควรมีจำนวนภาพประกอบราวครึ่งหนึ่งของเล่มจึงจะได้ผล

เอ็ดวาร์ด คัมบลิว สมิธ (Edward W. Smith) , สแตนเลย์ คัมบลิว เคราส์ (Stanley W. Krouse) และ มาร์ค เอ็ม แอทกินสัน (Mark M. Atkinson)²

¹ Karl U. Smith, "The Scientific Principle of Textbook Design and Illustration," A.V. Communication Review (Winter 1968): 27-29.

² Edward W. Smith, Stanley W. Krouse, and Mark M. Atkinson, "Textbook Selection," The Educator's Encyclopedia, 7th ed 1 (1969): 652 - 653.

ได้เสนอแนะเกณฑ์การเลือกหนังสือเรียน ซึ่งน่าจะนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาหนังสือเรียนในประเทศไทย ดังต่อไปนี้ คือ

ก. หมวดรูปภาพและขนาดหนังสือ

1. การเสนอรูปภาพประกอบ กราฟ ฯลฯ ทำอย่างฉลาดได้ผสมความมุ่งหมายและการใช้ใ้กว้างขวางหรือไม่
2. การพิมพ์ การเข้าหน้าหนังสือ การเว้นริมกระดาษ การเว้นช่องไฟ และการออกแบบปก ทำให้หน้าอ่าน ดึงดูดความสนใจและดูทันสมัยหรือไม่
3. การเข้ารูปเล่มดูมั่นคงแข็งแรงหรือไม่ และสภาพกระดาษที่ใช้พิมพ์ดูหนาและน่าอ่านหรือไม่
4. หนังสืออ้างอิงและครรรชนีเขียนไว้ดีแล้วหรือไม่

ข. หมวดเนื้อหา

1. เนื้อหาเหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะและระดับการอ่านของนักเรียนหรือไม่
2. เนื้อหาตรงกับความต้องการและความสนใจของนักเรียนหรือไม่
3. เนื้อหานั้นสามารถคิดแปลงให้เข้ากับ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนได้หรือไม่
4. เนื้อหานั้นสัมพันธ์ได้ดีกับประสบการณ์เดิมของนักเรียนหรือไม่
5. ผู้เขียนได้แทรกคุณค่าของประชาธิปไตยไว้ในเนื้อหาอย่างแยบยลหรือไม่
6. การเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ในหนังสือสัมพันธ์กันดีหรือไม่
7. มีความสมคูลย์กันระหว่างเรื่องราวที่ต้องเรียนแบบปัญหาเป็นศูนย์กลางและแบบเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลางหรือไม่
8. ประเด็นข้อโต้แย้งในเนื้อหาที่เป็นความคิดเป็นส่วนตัวของผู้เขียน ได้แสดงออกอย่างเสรีและมีอคติปนอยู่ด้วยหรือไม่
9. เนื้อหาในภาพประกอบที่คิดขึ้นและคำบรรยายประกอบนำความคิดของผู้อ่านไปสู่เนื้อหาที่ถูกต้องหรือไม่

เบอร์นิส แอล สมาโลนิส (Bernice L. Samalonis)¹ ได้ให้เกณฑ์ในการเลือกหนังสือเรียนเอาไว้ว่า เนื้อหาควรถูกต้องตามความเป็นจริง ทันสมัย สัมพันธ์กับความรู้อะและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ภาษาที่ใช้เขียนสละสลวย เข้าใจง่าย ส่วนประกอบอื่น ๆ เป็นต้นว่า กิจกรรม เชิงอรรถ ภาพประกอบ ฯลฯ ต้องมีส่วนช่วยการเรียนรู้ของผู้เรียน การพิมพ์ต้องชัดเจน มีคุณภาพดี และผู้เขียนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เขียน

อาร์เธอร์ เอส นิโคล (Arthur S. Nichols) และ แอนนา โอชัว (Anna Ochoa)² ได้ให้หลักเกณฑ์ในการประเมินแบบเรียนสังคมศึกษาว่า ควรมีส่วนประกอบ 2 ด้าน คือ

1. สารคดีความรู้ (Knowledge Component)
  - 1.1 ความรู้ที่ปรากฏในแบบเรียนสนับสนุนความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสังคมหรือไม่
  - 1.2 เนื้อหาในแบบเรียนเน้นให้คิดแนวคิดในหลายสาขาวิชาหรือไม่
  - 1.3 ท้นต่อเหตุการณ์ กล่าวถึงความรู้และข้อค้นพบใหม่ ๆ หรือไม่

---

¹ Bernice L. Samalonis, Methods and Materials for Today's High School (New - York : Van Nostrand Reinbold Co., 1970), pp. 237 - 238.

² Arthur S. Nichols and Anna Ochoa, "Evaluating Textbooks for Elementary Social Studies : Criteria for the Seventies" Social Education, 35 (March 1971) : 290 - 294.

- 1.4 การเสนอเนื้อหาถูกต้องตามความเป็นจริงเพียงใด ผู้แต่งแสดงทัศนะที่เป็นกลางหรือไม่
2. สารระคายสติปัญญา (Intellectual Component)
  - 2.1 ส่งเสริมให้เกิดการตั้งปัญหา (Inquiry) และค้นคว้าเพิ่มเติมหรือไม่
  - 2.2 คำถามในแบบเรียนกระตุ้นให้ใช้ความคิดหรือไม่ หรือเป็นเพียงคำถามค่านขอเท็จจริงซึ่งอาศัยเพียงความจำเท่านั้น
  - 2.3 เนื้อหาช่วยพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจอย่างใช้วิจารณญาณหรือไม่
  - 2.4 เนื้อหามีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียนหรือไม่